

Igor Burdyga

Det här är männen som Ryssland ville sätta i ledningen för Ukraina

Europe Solidaire Sans Frontières lördag 4 mars 2023 (urspr. publ. av *openDemocracy*)

Ukraina har förbjudit det pro-ryska politiska partiet Oppositionsplattformen, men dess parlamentsledamöter spelar fortfarande en viktig roll i parlamentet.

När ryska styrkor i februari förra året invaderade Ukraina sade Nestor Sjufrytj – likt tusentals andra ukrainare över hela landet – att han gick med i en lokal hemvärnsgrupp för att försvara sitt hemland mot inkräktarna.

Men det finns en viktig skillnad mellan Sjufrytj och hans landsmän. Han är parlamentsledamot för ett pro-ryskt politiskt parti, *Oppositionsplattformen – För livet* (OPZZj).

Oppositionsplattformen har vägrat erkänna att Ryssland varit en integrerad del av den åtta år långa konflikten i Donbas i östra Ukraina, krävt direkta förhandlingar med separatiststyrkorna och anklagat sina motståndare för att vilja ”sälja ut” Ukraina till väst. Partiet vill att Ukraina ska inta en neutral position och dess anhängare inkluderar olje- och gasmoguler, fastighetsmäklare och skumma affärsmän med band till Ryssland.

Oppositionsplattformen strävar efter att representera väljare i Ukrainas rysktalande söder och öst och har tidigare samlat många anhängare, med 1,9 miljoner röster i valet 2019 då det blev näst största grupp i parlamentet med 43 ledamöter.

Nyligen rapporterades¹ att en av partiets ledare, Viktor Medvedtjuk, t o m hade varit aktuell för att leda en marionettregering i Ukraina för Rysslands räkning om invasionen hade lyckats.

Ukrainske oligarken Viktor Volodymyrovytj Medvedtjuk (CC BY-SA 4.0)

¹ <https://www.europe-solidaire.org/spip.php?article66081>

Omfattningen av Oppositionsplattformens parlamentsledamöters relationer med Kreml har länge debatterats i Ukraina. Före invasionen 2022 greps flera av dem, bland annat Medvedtjuk, och anklagades för förräderi² – det har dock inte lett till några åtal. Sedan kriget startade har ukrainska myndigheter – under intensiv offentlig granskning – försökt åtala fler.

I juni 2022 förbjöds Oppositionsplattformen som politiskt parti, vilket betyder att de inte kan agera som grupp i parlamentet. I september bekräftades förbudet av Högsta domstolen, som beskrev partiet som en ”hot mot Ukrainas nationella säkerhet, oberoende och territoriella integritet”.

Den ukrainska allmänheten verkar dela denna uppfattning. Endast 3 procent av de som svarade på en nyligen genomförd opinionsundersökning ville att ledamöter från Oppositionsplattformen (eller andra pro-ryska partier) skulle behålla sina platser fram tills nästa val.

Men regeringen har varit långsam med att agera – möjligen för att de pro-ryska ledamöterna fortfarande är användbara för dess agenda. Röstresultaten visar att Oppositionsplattformen ger ett välbehövligt parlamentariskt stöd till den kontroversiella lagstiftning som regeringen för tillfället försöker driva igenom.³

”De har blivit myndigheternas pålitligaste och billigaste allierade”, sade den ukrainske valexperten Oleksiy Kosjel till openDemocracy.

Samtidigt som kriget fortsätter är ödet för Ukrainas pro-ryska block osäkert, men dess förmåga att anpassa sig till ändrade omständigheter bör inte underskattas.

Yuri Bojko, inte längre en ”Ukrainas hjälte”

Jurij Bojko. Foto Vadim Chuprina (CC BY-SA 4.0)

I januari, samtidigt som några ukrainska parlamentsledamöter kämpade för att få bort Oppositionsplattformens mandat, sade partiets ordförande Jurij Bojko att ”24 februari [när

² <https://www.opendemocracy.net/en/odr/medvedchuk-putin-poroshenko-treason-ukraine-russia/>

³ <https://www.opendemocracy.net/en/odr/ukraine-european-union-labour-law-reform/>

Ryssland invaderade Ukraina] splittrades våra politiker i två grupper”. Han fortsatte ”Från den dagen arbetade alla som stannade i parlamentet tillsammans med mig för att anta lagar som garanterar vårt lands förmåga att överleva”.

”De som lämnade landet 24 februari existerar inte för oss”, tillfogade Bojko med syftning på de av partiets parlamentsledamöter som lämnade landet omedelbart före invasionen. En parlamentsledamot chartrade t o m ett 50-sitsigt flygplan till Wien för sin familj och andra politiker.

Bojkos tal utgjorde en slående förvandling av en politiker som, endast timmar innan de ryska missilerna slog ner i Ukraina, hade sagt till ryska media att de ukrainska myndigheterna hade trappat upp konflikten i Donbas-regionen och misslyckats med att implementera Minsk-avtalets eldupphör och fred.

Inför valet i Ukraina i mars 2019 sammanträdde presidentkandidaten Bojko och Medvedtjuk (till höger) med Gazproms ordförande Alexej Miller (längst till vänster) och ryske premiärministern Medvedev. Bojko fick 11,82% av rösterna i första valomgången och blev utslagen. (Foto: Ryska regeringen, CC BY 4.0)

Ett år senare håller den ukrainska regeringen på att utarbeta en speciell lagstiftning för att beröva Bojkos status som ”Ukrainas hjälte”, den högsta nationella utmärkelse som kan tilldelas en medborgare. Bojko mottog utmärkelsen redan 2004 efter att ha stigit i graderna i landets oljeindustri till ledningen i Naftogaz, det gigantiska statligt ägda olje- och gasföretaget, och därefter blivit vice energiminister under dåvarande premiärminister Viktor Janukovyjtj. Tre år senare blev Bojko en av ledarna för Janukovitjs *Regionernas parti* (POR) och innehade flera poster under dennes tid som president. Efter Euromajdan-revolutionen 2014, när POR tvingades bort från regeringsmakten och Janukovyjtj flydde till Ryssland, stannade Bojko kvar i Ukraina och sedan han uteslutits ur Regionernas parti grundade han i stället *Oppositionsblocket*.

Oppositionsblocket inriktade sig främst på att vinna röster från samma väljarkår som POR, det vill säga människor i de ryskspråkiga regionerna i södra och östra Ukraina, liksom de som

ville behålla kopplingar med den Ryska federationen, samt konservativa väljare som var vana vid statlig förmyndarmentalitet.

Omprofilering, förbud och förlust av medborgarskap

Den 19 mars 2022 suspenderade Ukrainas nationella säkerhets- och försvarsråd aktiviteterna för ett antal av de påstått pro-ryska partierna, inklusive Oppositionsplattformen, så länge som undantagstillståndet varar. Rapporter från städer som är ockuperade av ryssarna har låtit förstå att vissa av partiets lokala avdelningar har samarbetat med de invaderande styrkorna.

Under interna påtryckningar har partiet åter bytt namn – denna gång till ett liknande namn, *Plattform för liv och fred*. De kvarvarande parlamentsledamöterna upptäckte ganska snart att de hade svårt att prata med allmänheten och slutade nästan helt att kritisera regeringen. Under krigets första dag stoppades utsändningar av parlamentets förhandlingar och man införde den Förenade nyhetsmaratonen – som dominerar landets främsta TV-kanaler och är hårt censure-rad av presidentadministrationen.

Därpå, i juni, övervägde en domstol i Lviv ett antal åtal som tidigare inlämnats in av Ukrainas justitieministerium och som syftade till att förbjuda vissa pro-ryska politiska partier. Utfrågningen av Oppositionsplattformen – som hölls bakom lyckta dörrar och tog längre tid än andra, omkring sex timmar – slutade med att partiet förbjöds. Andra partier förbjöds också.

Den icke-statliga organisationen *Tjesno*, som sysslar med antikorrupktion och övervakning av parlamentet, noterade att dessa domstolsförhandlingar hölls i all hast och att justitieministeriets ståndpunkt, baserat på dokument från den ukrainska säkerhetstjänsten, inte var väl underbyggd.

När högsta domstolen flera månader senare höll fast vid förbudet motiverades det med partiets ”stöd” till och ”ideologiska släktskap” med Kreml. Oppositionsplattformens ledare misslyckades med att övertyga domstolens domare om att de pro-ryska uttalanden från vissa av medlemmarna inte var representativa för partiets inställning som helhet. Som bevis på sin patriotism nämnde de sitt beslut att inrätta ett humanitärt centrum för människor som påverkats av invasionen – men kunde inte förklara vad exakt detta centrum hade gjort.

Ukrainas ansträngningar att ta itu med dem som sedan länge agerat som en bro till Kreml (eller Kremels agenter) slutade inte där.

Att bli fråntagen sitt medborgarskap är en kontroversiell åtgärd och kritiserar ofta av människorättsaktivister. Den ukrainska konstitutionen förbjuder att landets medborgare fråntas sitt medborgarskap och utvisas, likväl tillåter den att presidenten får avsluta ett medborgarskap – främst när någon frivilligt skaffat sig ett pass i ett annat land.

Ukrainska politiker har brottats med denna motsägelse sedan president Zelenskyj i januari meddelade att han skulle upphäva medborgarskapet för Oppositionsplattformens ledare, Viktor Medvedtjuk, Taras Kozak och Renat Kuzmin, liksom för en annan pro-rysk politiker, Andrij Derkatj, som suttit i parlamentet sedan 1998 men inte är medlem av Oppositionsplattformen. Zelenskyj anklagade alla dessa för att för att ”inte [tjäna] det ukrainska folket utan mördarna som gått in i Ukraina”.

Presidentens beslut grundades på information från Ukrainas säkerhetstjänst som misstänker de fyra parlamentsledamöterna för förräderi och samarbete med Kreml vilket de förnekar. Inga detaljer har avslöjats och männens skuld har inte bevisats i domstol – Derkatj, Kozak och Kuzmin påstås ha lämnat Ukraina dagarna före kriget inleddes. De är nu efterlysta internationellt.

Den fjärde mannen, Medvedtjuk, ställdes inför rätta för förräderi⁴ – anklagad för att ha överlämnat underrättelser till Ryssland – efter att ha infångats på nytt och innan han hann fly landet efter att ha smitit från sin husarrest precis före den ryska invasionen. Rättegången avslutades aldrig och Medvedtjuk (vars yngsta dotter räknar Putin som sin gudfar) frigavs i ett fångutbyte med Ryssland i höstas.⁵

Stöd till kontroversiell regeringspolitik

Trots att de ukrainska myndigheterna har fråntagit medborgarskap och genomfört brottsundersökningar har före detta ledamöter från Oppositionsplattformen under senaste tiden röstat för nästan alla regeringsinitiativ i parlamentet – från en efterlängtd ratificering av Istanbulkonventionen om våld i hemmet, till en tvivelaktig stadsplaneringsreform och omfattande förändringar av arbetsrätten. De två sista åtgärderna skulle inte ha godkänts utan deras stöd.

Men partiets fortsatta inflytande är en källa till allmän upprördhet.

Oppositionsplattformens parlamentsledamöter ”behöver inga portföljer inom regeringen [som ministrar] eller poster i parlamentet – det räcker för dem att upprätthålla status quo”, sade Oleksiy Kosjel, ledare för Ukrainas väljarkommitté som har som sin uppgift att skydda väljarnas rättigheter.

I själva verket sitter fortfarande ledamöter från Oppositionsplattformen kvar som vice ordföranden i nio parlamentariska utskott och Nestor Sjufrjytj leder fortfarande utskottet för yttrandefrihet. En ledamot (en tidigare viktig funktionär i Regionernas parti) utsågs nyligen till medlem av budgetutskottet.

”Idag kan det i princip inte finnas någon opposition. Alla måste förenas i framgångens och segrarnas namn i detta fruktansvärda krig... Och vi kommer definitivt fullgöra denna mandatperiod till slutet”, sade Sjufrjytj i december.

Att utesluta tidigare medlemmar av Oppositionsplattformen från parlamentet är inte enkelt, har det visat sig. Konstitutionens bestämmelser om uteslutning av parlamentsledamöter gäller inte när politiska partier har förbjudits och ledamöterna har ingen rätt att ändra konstitutionen under krigstid.

Trots detta har ett flertal ledamöter, sedan förra sommaren, försökt bli av med representanter från förbjudna pro-ryska partier. I januari samlade medlemmar i Zelenskyjs parti, Folkets tjänare, stöd från 150 ledamöter för att frånta parlamentsplatserna för 42 ledamöter från den tidigare Oppositionsplattformen – 10 procent av platserna i parlamentet.

Själva insamlingen av namnunderskrifterna avslöjade dock en splittring i denna fråga inom Ukrainas styrande parti. Oleh Dunda, en av partiets ledamöter bakom kampanjen, förklarade att partiets ordförande David Arachamia och partiledaren Olena Sjuljak inte vill utesluta de pro-ryska politikerna på grund av att de behöver deras röster – och kan inte genomföra kontroversiella åtgärder utan dem.

Dunda är oroad över den nationella säkerhetsrisk som dessa ledamöter utgör. ”Dessa människor har haft kontakter med den ryska eliten och den [ryska] säkerhetstjänsten under flera år. Så länge de sitter vid makten kan Ryssland när som helst försöka använda dem som folkets legitima, valda representanter”, sade Dunda.

⁴ <https://www.opendemocracy.net/en/odr/medvedchuk-putin-poroshenko-treason-ukraine-russia/>

⁵ Detta fångutbyte skedde 2/9 2022. Den 13 januari 2023 avsatte det ukrainska parlamentet honom som parlamentsledamot.

Parlamentets talman Ruslan Stefantjuk har sagt att han skulle vilja se före detta medlemmar av Oppositionsplattformen avlägsnas från parlamentet, men att det krävs konstitutionella mekanismer för att upphäva deras maktbefogenheter.

Enligt Vita Dumanska, ledare för *Chesno*, den icke-statliga organisationen för att bevaka parlamentet, skulle man ha kunnat göra större framsteg i införandet av sådana mekanismer, men parlamentet förhåller avsiktligt denna procedur.

”Om parlamentet fungerade bra i denna fråga skulle vi redan diskutera hur man kan förhindra att politiker från pro-ryska partier deltar i nästa val”, skrev hon.

Ödet för parlamentsledamöter från före detta Oppositionsplattformen är en prövosten för de känsliga frågor som det ukrainska samhället måste ta itu med under den ryska invasionen – ödet för de mäktiga politiska nätverk som representerar landets sydöstra delar, hur man ska balansera konstitutionella krav mot förståelig allmän upprördhet och tecknen på att det styrande partiet fortfarande ser till sina egna intressen.

”Det är inte troligt att någon i landet efter kriget vill rösta på ett parti med ett öppet pro-ryskt program. Men givetvis kommer inte Oppositionsplattformens väljare att försvinna”, sade val-experten Kosel. ”Det kommer fortfarande finnas behov av en konservativ, paternalistisk [politisk] kraft som exempelvis försvarar det ryska språkets ställning”.

Han förutspår att Oppositionsplattformens ledare kommer att lansera nya politiska projekt före nästa val i Ukraina. De har gjort det två gånger tidigare under det senaste årtiondet, säger han.

openDemocracy försökte komma i kontakt med flera av Oppositionsplattformens parlamentsledamöter, inklusive Jurij Bojko, Viktor Medvedtjuk och Nestor Sjufrjytj. De svarade inte på telefon och på de förfrågningar som skickats via deras juridiska ombud.

Översättning: P-O Eklund

(Orig: <https://www.opendemocracy.net/en/odr/ukraine-russia-opposition-platform-for-life-medvedchuk-boiko/>)

Lästips

Om partiförbuden:

[Internationell press om Ukraina-kriget 28 mars 2022](#) (flera av artiklarna handlar om detta)

[Vänsterpress om Ukraina-kriget i början av april 2022](#) (*Flamman*-artikeln).

[Vincent Présumey, Stefan Bekier: Lögner i stället för sanningen om Ukraina - En känslomässig pest](#)